

פרשת תרומה התש"ף

adk1010@gmail.com

הרב ארי דוד קאהן

1. שמות פרק כה

(טז) ונתת אליהם עלהפפרת ופניהם איש אל אחיו אל הפפרת יהיו פני הכרבים: (כא) ונתת את הפפרת עלהארן מלמעלה ואלהארן תתן את העדת אשר אתן אליך: (כב) ונועדתי לך שם ודברתי אתך מעל הפפרת מבין שני הכרבים אשר עלהארן העדת את כל אשר אצוה אותך אל בני ישראל: פ

2. ספורנו שמות פרק כה פסוק טז

ונתת אל הארון. באר ענינו בהיותו כלי בלתי נאות לעבודת שום זבח:

3. רש"י שמות פרשת תרומה פרק כה פסוק טז

העדות - התורה, שהיא לעדות ביני וביניכם שצויתי אתכם מצוות הפתובות בה:

4. רש"י שמות פרשת כי תשא פרק לא

(ז) ואת הארון לעדת - לצרף לחות העדות:

5. שמות פרק לח פסוק כא

אלה פקודי המשכן משכן העדת אשר פקד עליי משה עבדת הלולים ביד איתמר בראהרן הכהן:

6. רש"י שמות פרק לח פסוק כא

המשכן משכן - שני פעמים, רמז למקדש שנתמשכן בשני חרבניו על עזנותיהן של ישראל: משכן העדת - עדות לישראל שותף להם הקב"ה על מעשה העגל, שהרי השרה שכינתו ביניהם:

7. שמות פרק מ, כ-כא

(כ) ויקח ויתן את העדת אליהארן וישם את הבדים עליהארן ויתן את הפפרת עליהארן מלמעלה: (כא) ויבא אתהארן אליהמשכן וישם את פרכת המסך ויקסך על ארון העדות כאשר צוה ה' את משה: ס

8. רש"י שמות פרשת פקודי פרק מ:כ

את העדות - הלוחות:

9. רשב"ם שמות פרק כה פסוק טז

את העדות - הלוחות שהם עדות וברית בין הק' לישראל, ולכך נקראו לוחות הברית:

10. אבן עזרא הפירוש הקצר שמות פרק כה פסוק טז

(טז) וטעם ונתת אל הארון את העדות - כמי שיתן אל האדם הון להיותו מופקד אתו. וטעם העדות לוחות הברית, כמו שטר עדות על הברית:

11. אבן עזרא שמות פרק כה פסוק טז

ונתת הלוחות הם העדות, כאילו הם כמו שטר כתובה, והם לוחות הברית. והעד הנאמן ויקח ויתן את העדות אל הארון (שמות מ, כ). ועוד, כי לא כתב משה ספר תורה, וספר התורה שמוהו הכהנים מצד ארון ברית ה' מחוץ, ועוד כתוב אין בארון רק שני לוחות אבנים (מ"א ח, ט), ומחלוקת היא. יש לשאול. הנה הכתוב אמר למשה, ונתת אל הארון הלוחות אשר אתן אליך, וכתוב ויתן אל משה ככלותו לדבר אתו (שמות לא, יח), והנה שברם ולא מלא מצות השם. ויש להשיב, אולי בעבור זה אמרו חכמינו, כי שברי הלוחות הן מונחין בארון. ואין הכתוב מכתיש דבריהם, כי הראשונים והאחרונים לוחות הברית הם. ועוד נוכל להשיב, כי הכתוב לא דבר רק על הלוחות השניות. ואין טענה ממלת אשר אתן אליך (שמות כה כא), כי הנה כתוב גם עליהם ויתנם ה' אלי (דבר' י, ד). ועוד, הנה לא מצאנו שיאמר השם למשה שיעשה הארון וישם שם הלוחות הראשונות, כי השם יודע, כי ישברם משה. רק אמר על הלוחות שפסלם משה ועשית לך ארון עץ (שם שם, א). וקדמונינו אמרו, כי אין זה הארון שעשה בצלאל, ונכון הוא. ועל דרך הפשט אינו רחוק בעיני, כי על הארון שעשה בצלאל ידבר, וכן כתוב: ועשו ארון עצי שטים (שמות כה י). ואין טעם לשאול, אנה היו מושמים אלה הלוחות עד שהוקם המשכן, כי אין צורך להזכיר זה. והוצרכתי לפירוש הזה, בעבור שהזכיר

ואשים את הלוחות בארון אשר עשיתי (דבר' י, ה). והנה, אם אמרנו כי יספר המעשה כאשר היה, אעפ"י שלא נדע טעם למה יזכיר זה. והנה מה נעשה בכתוב אח"כ ויהיו שם כאשר צוני (שם)? וזה לאות, כי ידבר על הלוחות ששם משה בארון הברית, והם שם עד היום הזה. וזה טעם ויהיו שם עד היום הזה (מ"א ח, ח). גם לאות ולעד, כי ספר התורה לא היה בארון, כי בתחלה שם הלוחות בארון, ואח"כ הכפורת עם הכרובים, והנה שכן הכבוד על הכרובים, וכתוב יושב הכרובים (תה' פ, ב). אם כן, איך ישים משה ספר התורה בשנת הארבעים בתוך הארון, אם לא יסיר הכפורת עם הכרובים מעל הארון? ואין צורך לכל זה:

12. ר' חיים פלטיאל שמות פרק כה פסוק טז

(טז) יש לשאול הכתוב אמי למשה ונתת אל הארון הלוחות אשר אתן אליך וכו' וכתוב ויתן [אל] משה, והוא שברם ולא עשה מצות בוראו, וי"ל שבעבור זה (אחרים) [אומרים] לוחות ושברי לוחות מונחות בארון וראשונים ואחרונים לוחות ברית הם, ועוד שמא לא דבר הכתוב כי אם בלוחות אחרונים.

13. דעת זקנים מבעלי התוספות שמות פרק כה פסוק טז

ונתת אל הארון. אין זה עקר הצווי דהא כתיב למטה ואל הארון תתן את העדות אלא ליתן טעם מפני מה לא יסורו ממנו כדי שלא ימשמשו בו כי צריך ליתן בו את העדות ויהיה קדוש:

14. הדר זקנים שמות פרק כה פסוק טז

ונתת אל הארון את העדות. ולכן אני מצוה לנהוג בו קדושה.

15. משיבת נפש שמות פרק כה פסוק טז

(טז) ונתת אל הארון את העדות אשר אתן אליך. יש ליתן על לב שמשמע שעדיין לא היה לוחות בידו, שמילת אתן לשון עתיד. ועיי' פ' עקב ופירש"י אינו מובן שם, שהרי על הלוחות אחרונות אמר משה שצוה לו הקדוש ברוך הוא לפסול לו הלוחות, ואח"כ לעשות הארון.

16. רבי אליהו מזרחי שמות פרשת תרומה פרק כה פסוק טז

העדות התורה שהיא לעדות ביני וביניכם שצוית אתכם מצות הכתובות בה. כן מצאתיו בכל הספרים שלפנינו. ולא שמעתי פירושו, כי הנה הכתוב פה הוא הכתוב בספור הקמת המשכן "ויקח ויתן את העדות אל הארון" (מ, כ), ושם פירש: "את העדות - הלוחות", לא התורה כמו שכתב פה. ועוד, איך יתכן שיהיה זה על התורה, והלא ספר התורה לא נכתב עד סוף הארבעים, כי כתוב (דברים לא, כב): "ויכתוב משה את השירה הזאת ביום ההוא", שהוא ביום מותו, וכתוב בתריה (דברים לא, כד - כו): "ויהי ככלות משה לכתוב את דברי התורה הזאת על ספר עד תומם ויצו משה את הלויים כו' לקוח את ספר התורה הזה ושמתם אותו מצד ארון ברית ה'". ועוד, איך פסק כאן כמאן דאמר שמצד הלוחות היה מונח בתוך הארון ממש, עד שבעבור זה הוצרך לפרש "אל הארון - כמו בארון", והלא בפרשת (האזינו) [וילך] כתב (דברים לא, כו) ש"נחלקו בו חכמי ישראל בבבא בתרא (בבא בתרא יד ב): יש אומרים דף היה בולט מן הארון מבחוץ ושם היה מונח, ויש אומרים מצד הלוחות היה מונח בתוך הארון", ונראה שהוא כמסופק.

17. גור אריה שמות פרשת תרומה פרק כה פסוק טז

התורה שהיא לעדות ביני וביניכם. והקשה הרא"ם דלמה פירש כך, דהא התורה לא נתן אותה בארון רק עד סוף הארבעים, וכתוב במעשה מיד (ר' להלן מ, כ) "ויתן אל הארון את העדות". ועוד, במעשה כתיב (שם) "ויתן אל הארון את העדות", ושם פירש (רש"י) 'העדות - הלוחות', כך הם דברי הרא"ם. ולא דקדק בדבר, דמפני דכתיב (פסוק כא) "ואל הארון תתן את העדות אשר אתן אליך", ולא שייך זה בלוחות, דהא הלוחות לא נתן הקדוש ברוך הוא למשה, אלא משה פסל אותם (רש"י להלן לד, א). ואין לומר על שברי הלוחות שהיו מונחים בארון (ב"ב יד:), דלמה יתלה הדבר בשברי הלוחות ולא בלוחות שלימות. ועוד, דלוחות שאינם שלמות אינם עדות, דעדות צריך שיהיה בשלמות, ואיך יהיה עדות דבר שכבר נשבר. אלא על התורה קמיירי, דהיה נותן אותה בארון. ואף על גב דבפרשת (האזינו) [וילך] (דברים לא, כו) פירש (רש"י) כי מחלוקת יש, דאיכא למאן דאמר שהתורה היא נתונה בארון, ואיכא מאן דאמר שהתורה נתונה בצד הארון, דדף היה בולט מן הארון ועליה היתה מונחת, דמה בכך, דלמאן דאמר בצד היתה מונחת יש לפרש "ואל הארון תתן את העדות" בצד הארון.

וכן מוכיח בירושלמי (שקלים פ"ו סה"א) דמיייתי התם פלוגתא, דרבי מאיר (ד) סבירא ליה התורה בארון היתה מונחת, ורבי יהודה סבירא ליה בצד הארון היתה מונחת. מאי טעמא

דרכי מאיר, "ונתת את הכפורת על הארון מלמעלה" (פסוק כא), דעתיה דרבי מאיר אין מוקדם ומאוחר בתורה (ר' פסחים ו:), אלא "ואל הארון נתן את העדות אשר אתן אליך" ואחר כך "ונתת את הכפורת וגומר". מוכח בהדיא דרבי מאיר מביא ראיה מכתוב הזה (פסוק כא) "ואל הארון נתן את העדות אשר אתן אליך" שהוא מדבר בתורה. והיינו משום דכתיב (שם) "אשר אתן אליך", והוצרך לומר שאין מוקדם ומאוחר בתורה, ומתחלה נתן התורה בארון, ואחר כך נתן עליו כפורת.

והשתא דהוי קרא בתורה, הוי שפיר "אשר אתן אליך", אף על גב דמשה כתב התורה, שייך לומר "אשר אתן אליך", דהא הדברים שבה נתן אליו. אבל בלוחות לא יתכן לומר על הדברים שהם בלוחות, שהדברים שבלוחות כבר נתנו לישראל בהר סיני. ועוד, שהדברים הכתובים על הלוחות לא למשה בלבד נתנו, אלא לכל ישראל, ולא שייך "אשר אתן אליך", לאפוקי התורה כתיב (דברים ד, מד) "וזאת התורה אשר שם משה וגו'". אבל במעשה (להלן מ, כ), שעדיין לא נתנה התורה לישראל, הוצרך לפרש "העדות" על הלוחות, ופשוט הוא:

18. שפתי חכמים שמות פרשת תרומה פרק כה פסוק טז

ת הקשה הרא"ם דהא בסיפור הקמת המשכן בפרשת פקודי כתיב ויתן את העדות אל הארון ושם פירש את העדות הלוחות ועוד והלא לא נכתב ספר תורה אלא עד סוף הארבעים שנה וכו'. ונראה לי מדכתיב אשר אתן אליך שהוא לשון עתיד והא עשרת הדברות כבר נתן ואף אם נשתברו הלוחות מסתמא היה משה כתבן או היה מתפלל שיחזור הלוחות כמו שהיו אלא ודאי על התורה כולה קאי שהוא עתיד לכתוב:

19. דברים פרק לא פסוק כו

לקח את ספר התורה הזו ושמעתם אתו מצד ארון בריתי' אלהיכם והיה שם בן לעד:

20. רש"י דברים פרשת וילך פרק לא פסוק כו

מצד ארון ברית ה' - נחלקו בו חכמי ישראל בבבא בתרא (דף י"ד), יש מהם אומרים דף ה'ה בולט מן הארון מבחוץ ושם ה'ה מנח, ויש אומרים מצד הלוחות ה'ה מנח בתוך הארון:

21. שפתי כהן שמות פרשת תרומה ד"ה [כה, טז]

ונתת אל הארון את העדות אשר אתן אליך. כאן רמז לו על לוחות שניות שעתיד ליתנם בארון של בצלאל, והם עדות לישראל שכיפר להם מעשה העגל, לזה לא אמר ונתת את הלוחות אשר אתן, כי אותם לוחות נשתברו והושמו בארון שעשה משה כמו שאמרנו:

22. הכתב והקבלה שמות פרק כה פסוק טז

ונתת אל הארון. כמו בארון (רש"י) ולרבותינו שהצווי על מלאכת המשכן הנאמר כאן בפרשת תרומה היה קודם מעשה עגל (כמ"ש בויקהל ל"ה ה' קחו מאתכם, בשם מכדרשב"י) אפשר לתת טעם שלא אמר בארון כראוי להורות על ביאת דבר בתוך דבר, לפי שידע הוא ית' כי לוחות העדות הראשונות המדובר מהם בזה אין סופם לבוא אל תוך הארון, כי שברים יהי, וכדעת ריב"א (פ"ו דשקלים) דשברי לוחות לא היו מונחות בארון שעשה בצלאל, כ"א בארון המיוחד לעצמו, לכן אמר בהם מלת אל, שיורה גם על דבר הסמוך, כמו ויברך הגמלים מחוץ לעיר אל באר המים (חיי שרה כ"ד י"א) יושבים אל השולחן (מ"א י"ג כ'), וכיון שסופם שלא יבואו אל תוכו רק סמוכים אליי לכן אמר אל, וגם לרבנן דשברי לוחות היו מונחות בארון שעשה בצלאל, מ"מ לא היו הארון מקום המיוחד להם כ"א ללוחות שניות שהם העיקר, ושברי לוחות הראשונות לא היו מונחים רק תחת לוחות האחרונות (עיי' ב"ב י"ד ב'), וכיון שלא היו בתוכיות הארון רק כטפל לגבי העיקר לכן אמר בהם מלת אל דמשמעותו לכאן ולכאן כי תוכיותן הוא כאילו היו בחצון וסמוך. אמנם בלוחות שניות אמר באמת (עקב י') ושמתם בארון, ואשים את הלוחות בארון, כי באו אל התוך המיוחד להם, והתבונן כי שם יזכיר אותם בשם לוחות, וכאן השמיטו כי לא נשארו בתמונות לוחות כי שברים היו, והתבונן עוד על שנוי לשון, כאן אמר לשון נתינה ושם אמר לשון שימה, כי ללוחות שניות שהיו העיקרים בארון והיו מונחות בו על הסדר הנאות והמחוייב להן אמר לשון שימה, אמנם כאן בלוחות ראשונות שסופם להיות שברים ואין קפידא בסדר הנחתם אמר לשון נתינה (עמ"ש פקודי מ' י"ח ויתן וישם). אמנם מה שאמר לקמן (פקודי מ' כ') ויתן את העדות אל הארון צריך ביאור:

העדות. התורה נקראת עדות שהיא לעדות ביני וביניכם (רש"י), ותרגמו סהדותא (צייגניסס), וא"כ שרשו עוד ובא ע"ד לשון חכמי התלמוד, שיעשו שמות מנל"ה, יאמרו משרש חור חרות,

מן גור גרות, זור זרות, מן רוע רעות, וכן יאמרו מן עד עדות, כשר לעדות, ואין זה משקל לשון עברי, ולא נמצא בכל התורה עדות במלאפוי"ם כ"א בלוחות, משכן העדות, אהל העדות, אבל המצות נקראים עדות בחול"ם, העדות והמשפטים, החקים והעדות, עדותי זו אלמדם, וכן כלם שהמצות מעידות על מה שאירה ושהיה; ע"כ נראה לפי פשוטו שמלת עדות במלאפוי"ם ענין עדי וחלי כתם (שמוק, קליינאָד), כמו ואעדך עדי, עדים מהר חרב, ששרשן עדה מנל"ה, כמו משרש גאה גאות לבש, גאות עשה, כן מן עדה עדות במלאפוי"ם, וכן נאמר במלך יואש ויתנו עליו את הנזר ואת העדות, שפשוטו הוא עדי וקשוט שמתקשט בו המלך, ונקראו הלוחות בשם עדי וחלי כתם לגודל ערכם (רל"ש), דומה למאמר ר"ע בפי הרואה, לך ה' הגדולה והגבורה והתפארת, והתפארת זו מתן תורה, ועל ויתנצלו בניי את עדים, פי' רלבי"ג עדים היא התורה שהיא באמת עדי ושלמות, וטעמו הסירו צוארם מתחת עול התורה, והוא העדי והמתנה הטובה שהיתה בידם מהר, וקרא את התורה בשם עדי לפי שהיא בעצמותה בתכלית היופי והתיקון והשלמות, עד שראוי להמשך אחרי מצד עצמה, ע"כ. ולדעתי ע"ד הפשט נקראה התורה בכלל והלוחות בפרט בשם עדות. ע"ש האזהרות וההתראות הכתובות בה (דיא ווארנונג), וכולל בין מצות עשה בין מצות ל"ת, כי גם על העשה שייך לשון אזהרה לשמור ולעשות, כמו ששייך שם מצוה על מצות ל"ת, ובפרשת שופטים התבאר שעיקר הוראת שם עדות על האזהרה והתראה. ובאמת כלהו פירושי איתנהו במלת עדות בבחינות שונות, מצד עצם המכתב הוא אזהרה, ומצד גודל ערך חומרם הם עדי ותכשיט, ומצד שממנו נשמעו דברות אל חי, כמ"ש ודברתי אתך מעל הכפורת מבין שני הכרובים אשר על ארון העדות, הן עדות וראיי שהשכינה בישראל:

אתן אליך. ובמקום אחר (בראשית ל"ט) אמר אשר אתן לך, וההבדל ביניהם לרש"פ, במלת אל עם הכנוי, אז הנתינה איננה רק הכשר התכלית, והתכלית עצמה תבא אח"כ מה שיעשה המקבל בדבר שקיבל, ובנתינה עם למ"ד אז פעל הנתינה הוא בעצמו תכלית הנתינה, שיהיה המקבל מקבל דבר ובקבלה ההיא נשלם הפעל עם התכלית בבת אחת (וכבר הזכרנו מזה (לעיל י"ט כ"ו).

23. רש"ר הירש שמות פרק כה פסוק טז

(טז) ונתת אל - הארון את העדת: התורה מופקדת בידי העם, אשר בכוח טוהרו ויציבותו - הדומים לזהב - וכושר התפתחותו ורעננותו - הדומות לעץ - מסוגל הוא לשאת את התורה עמו לעולם. לוחות העדות מייצגים את התורה, שכן עדות הם לכל הדורות הבאים על דבר התגלות התורה במעמד הר סיני. מכאן שה' כיוון מראש כלפי הכופרים בתורתו והמבזים אותה, ולצורך הוראתם ואזהרתם הניח את "העדות" בקרב העם, שהרי עדות דרושה רק לגבי בעלי ספקות וכופרים.

24. העמק דבר שמות פרק כה פסוק טז

(טז) העדות. מלשון עד כפרש"י, וגם מלשון יעוד שהם מחברים את הקדוש ברוך הוא וישראל כביכול:

25. שמות פרק טז, לב-לה

(לב) ויאמר משה זה הדבר אשר צוה ה' מלא העמל מפניו למשמרת לדתיתכם למען יראו את הלחם אשר האכלתי אתכם במדבר בהוציא אתכם מארץ מצרים: (לג) ויאמר משה אל-ה' קח צנצנת אחת ותושמה מלא העמל מן והנח אתו לפני ה' למשמרת לדתיתכם: (לד) כִּאֲשֶׁר צִוָּה ה' אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל לִפְנֵי הַעֲדֹת לְמִשְׁמַרְתָּ: (לה) וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל אָכְלוּ אֶת־הַמֶּן אַרְבָּעִים שָׁנָה עַד־בָּאֵם אֶל־אֶרֶץ נוֹשְׁבֵת אֶת־הַמֶּן אָכְלוּ עַד־בָּאֵם אֶל־קָצֶה אֶרֶץ כְּנָעַן:

26. שמות פרק כד, ד-ז

(ד) ויכתב משה את כל-דברי ה' וישכם בבקר ויבן מזבח תחת ההר ושתיים עשרה מצבה לשנים עשר שבטי ישראל: ... (ז) ויקח ספר הברית ויקרא באזני העם ויאמרו כל אשר-דבר ה' נעשה ונשמע:

27. רש"י שמות פרשת משפטים פרק כד

פסוק ד - ויכתב משה - מבראשית ועד מתן תורה, וכתב מצוות שנצטוו במרה: פסוק ז - ספר הברית - מבראשית ועד מתן תורה ומצוות שנצטוו במרה: